

CHET TILLARDA O'QITISH METODLARI TUSHUNCHASI VA MOHIYATI**Parvina Turg'unboyeva***Student, Chirchik State Pedagogical University*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada chet tillarini o'qitishda qo'llaniladigan usul va uslublar tushunchasi, xususiyatlari yoritilgan. Maqolada chet tillarini o'qitishning bir qancha usullari qo'llanilsa, Grammatik-tarjima usuli, to'g'ridan-to'g'ri usullar yoritilgan.*

Kalit so'zlar : *usul, ta'limni takomillashtirish, amaliyot, talaffuz, tahlil.*

O'tgan asrning 60-yillari boshlarida chet tillarini o'qitish metodikasida metodikani o'qitish usullari majmui sifatida belgilashga harakat qilindi. Til materiallari bilan tanishish usullari, o'qitish usullari va boshqalar chiqdi. Shu munosabat bilan, bu atamani tushunishda ikkilik mavjud edi. Uslubiy yo'nalishlarni ko'rib chiqishdan oldin "usul" atamasi bilan bog'liq ba'zi tushuntirishlarni kiritish kerak.

Ushbu maqolada yondashuvlar, usullar va usullar o'rtasidagi farqlar, shuningdek, FLTda takrorlanadigan uchta asosiy muammo ko'rib chiqiladi. So'ngra asosiy FLT usullarining asosiy xususiyatlari, psixologik asoslari va pedagogik xususiyatlari xronologik tartibda ko'rib chiqiladi, turli yondashuv va usullarning hissasi va cheklovlari taqdim etiladi. Nihoyat, xulosa sifatida, o'qituvchilarni rivojlantirish va ta'limni yaxshilash usuli sifatida FLT usullari, innovatsiyalar va sinfdagi tadqiqotlar o'rtasida bog'liqlik o'rnatiladi.

Avvalo, o'zaro va ierarxik jihatdan bog'liq bo'lgan yondashuv yoki tamoyillar, usul va texnika tushunchalariga qisqacha oydinlik kiritish maqsadga muvofiqdir. Ular, aslida, sinfda ingliz tilini o'rgatish va o'rganish bo'yicha o'qituvchining qaror qabul qilish va tahlil qilishning uchta darajasini ifodalaydi. Yondashuv yoki strategiya uchta tushunchaning eng mavhumi bo'lib, uslub va uslublar asosidagi lingvistik, psixo- va sotsiolingvistik tamoyillarga ishora qiladi. Darhaqiqat, har bir o'qituvchining qandaydir nazariy tamoyillari mavjud bo'lib, ular o'zlarining usublari va usullari haqidagi g'oyalari uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Boshqa tomondan, texnika uchallasining eng toridir; bu sinfda foydalanish uchun faqat bitta protsedura. Usullar yondashuvlar va texnikalar o'rtasida, faqat nazariya (yondashuv) va sinf amaliyoti o'rtasidagi vositachi. Ba'zi usullar bir nechta texnikani baham ko'rishi mumkin va ba'zi texnikalar avtonom tarzda ishlab chiqilgan bo'lsa-da, eng muhimlari asosiy usullardan boshlanadi.

Tarjima qilish usuli. Ushbu usulning nomi odatda "tarjima usullari" atamasi bilan almashtiriladi. Ismning ma'nosini bilish qiyin emas: chet tilidagi material ona tiliga tarjima qilingan. Yevropada tarjima dastlab yunon tilini, keyinroq lotin tilini tushunish usuli sifatida ishlatilgan. 18—19-asrlarning 2-yarmida fransuz tili, 20-asrda esa ingliz tili, nihoyat, nemis tili tarjima yo'li bilan o'rganilgan. Musulmon dunyosida arab va fors tillari chet tili sifatida o'rganilgan. O'lik (masalan, lotin) va tirik tillar tarjima tillari

bo'lib, bu jarayon mantiqiy tafakkurni rivojlantirish omili deb hisoblangan. Arab tili esa talabalarga islomiy asarlarni o'rgatish vositasi edi.

To'g'ridan-to'g'ri usul tabiiy usulga asoslangan. Ikkinchisining farqi shundaki, uning tamoyillari o'sha davrdagi tilshunoslik va psixologiya bilimlariga asoslangan edi. Uning yaratuvchilari orasida bu ajablanarli emas edi. Quyidagilar to'g'ridan-to'g'ri metodik o'qitishning stilistik nashrlari edi:

1. Ta'limotning asosini og'zaki nutq tashkil etadi, chunki har qanday til o'z mohiyatiga ko'ra jarangdor bo'lib, yetakchi o'rinni tovush va kinestetik sezgilar (nutq-verbal hislar) egallaydi, buni psixologiya isbotlagan.

2. Ona tili va tarjimasini istisno qiling. Bu pozitsiya ona tilidagi so'zlarning o'rganilayotgan ma'no so'zlari bilan to'g'ri kelmasligi, turli tushunchalarni ifodalashi va shunga o'xshash narsalarni o'rganishga asoslangan edi, chunki har bir xalqning o'ziga xos dunyoqarashi, tilda aks etgan tushunchalar tizimi mavjud.

3. Nutqning tovush tomonini o'zlashtirish og'zaki nutqning ajralmas sharti bo'lgani uchun fonetika va talaffuzga alohida ahamiyat berildi. Bu xulosa tilning tovush tomonini o'rganish asosida qilingan. Natijada talaffuzni o'rnatish usullari ishlab chiqildi.

4. Gestalt psixologiyasining pozitsiyasiga asoslanib, bu uning butun tarkibiy qismlarining yig'indisi va so'zlarning polisemiyasidagi lingvistik pozitsiyasi emas, to'g'ridan-to'g'ri usul vakillari so'zlarni faqat kontekstda o'rganishni tavsiya qiladilar.

5. Bu usulda Grammatikani induksiya asosida o'rganish taklif qilindi. Yaxshi o'rganilgan matn asosida o'quvchilar matn bo'yicha kuzatishlar olib bordilar va qoidalarni xulosa qildilar. Espersen uni "kuzatish matematikasi" deb atagan. Keyinchalik bu qoidalar tizimga kiritildi.

G'arbda keng tarqalgan pravoslav usuldan farqli o'laroq, bizning mamlakatimizda u biroz boshqacha ko'rinardi. Agar inqilobdan oldingi Rossiyada hali ham to'g'ridan-to'g'ri pravoslav usul tarafdorlari bo'lgan bo'lsa, unda XX asrning 20-yillarida o'sha paytda hukmron bo'lgan to'g'ridan-to'g'ri usulni tan olgan barcha metodistlar to'g'ridan-to'g'ri usuldan foydalanish xususiyatlarini aniqladilar. Rossiya.

Birinchidan, bu davr metodistlari o'z ona tilidan semantika va tushunishni boshqarish vositasi sifatida ancha kengroq foydalanish bilan ajralib turardi.

Ikkinchidan, rus sharoitida ona tili bilan solishtirishga ruxsat beriladi. Uchinchidan, metodistlarning ta'kidlashicha, chet tilini o'rganishda ona tilidan foydalanish boshlang'ich bosqichda ko'proq qo'llanilib, keyinchalik u tobora qisqarib bormoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nigmatullina Almira Shamsunovna The concept, essence, features of the methods and techniques used in teaching foreign languages
2. Shamsunovna N. A. COMPARATIVE ANALYSIS OF ECOLOGICAL TERMINOLOGY IN THE ENGLISH, UZBEK AND RUSSIAN LANGUAGES.
3. Галиакберова А. Р., Нигматуллина А. Ш. РОЛЬ ОБУЧЕНИЯ, АКЦЕНТИРОВАННОГО НА УЧАЩИХСЯ, В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ //ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ.
4. Akramova N. M., Nigmatullina A. S., Galiakberova A. R. Fostering the process of learner autonomy in foreign languages classrooms //Проблемы современной науки и образования
5. Muzaffarovna A. N., Shamsunovna N. A., Rinatovna G. A. Fostering the process of learner autonomy in foreign languages classrooms //Проблемы современной науки и образования.
6. Nigmatullina A. S. The benefits of listening to podcasts //Scientific Bulletin of Namangan State University.
7. Shamsunovna A. N. THE BENEFITS OF LISTENING TO PODCASTS //ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ФАНЛАРИ ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИЕ НАУКИ PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES.
8. Рузметова Д. К. ЭФФЕКТИВНАЯ РЕАЛИЗАЦИЯ МЕТОДИКИ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКОЙ ИНТЕРФЕРЕНЦИИ //Сборник научных статей по итогам работы Международного научного форума.